

**Statsrådets skrivelse till Riksdagen med anledning
av ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv
(ändring av inre marknadsdirektivet för el)**

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen
översänds till riksdagen Europeiska gemens-
skapernas kommissions förslag av den 19
september 2007 till Europaparlamentets och

rådets direktiv om ändring av direktiv
2003/54/EG om gemensamma regler för den
inre marknaden för el samt en promemoria
om förslaget.

Helsingfors den 24 januari 2008

Näringsminister *Mauri Pekkarinen*

Konsultativ tjänsteman Arto Rajala

FÖRSLAG TILL EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV OM ÄNDRING AV DIREKTIV 2003/54/EG OM GEMENSAMMA REGLER FÖR DEN INRE MARKNADEN FÖR EL (ÄNDRING AV INREMARKNADSDIREKTIVET FÖR EL); KOM (2007) 528 SLUTLIG

1 Förslagets syfte och bakgrund

Den 19 september 2007 presenterade kommissionen det tredje inre marknadspaketet för energi, som innehöll fem förslag till rättsakter:

- Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/54/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el, KOM (2007) 528 slutlig,

- Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/55/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas, KOM (2007) 529 slutlig,

- Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter, KOM(2007) 530 slutlig,

- Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 1228/2003 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel, KOM (2007) 531 slutlig,

- Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) om ändring av förordning (EG) nr 1775/2005 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten, KOM (2007) 532 slutlig.

Målet för det tredje inre marknadspaketet för energi är få en bättre fungerande inre marknad för el och naturgas. Elektricitet och gas är enligt kommissionen av avgörande betydelse för välfärden i Europa. El- och gasmarknaden är också livsviktig för Europas konkurrenskraft, eftersom energin är viktig för europeisk industri.

Liberaliseringen av el- och naturgasmarknaden påbörjades för cirka 10 år sedan. Kommissionen anser dock att utvecklingen av marknader med verklig konkurrens är långt ifrån avslutad. Fragmentering av mark-

naden längs nationella gränser, en hög grad av vertikal integration och hög marknads-koncentration är roten och upphovet till att det inte finns någon äkta inre marknad.

I slutet av 2005 efterlyste Europeiska rådet, vid sitt möte i Hampton Court, en sant europeisk energipolitik. I kommissionens meddelande av den 10 januari 2007 En energipolitik för Europa (KOM 2007) 1 slutlig framhävdes betydelsen av att fullborda den inre marknaden för el och naturgas.

Vid Europeiska rådets vårmöte 2007 anmodades kommissionen av Europeiska rådet att föreslå ytterligare åtgärder, exempelvis följande:

- Effektiv åtskillnad av leverans- och produktionsverksamhet från nät drift.

- Ytterligare harmonisering av de nationella energitillsynsmyndigheternas befogenheter och en förstärkning av deras oberoende.

- Upprättande av en oberoende mekanism för samarbete mellan nationella tillsynsmyndigheter.

- Upprättande av en mekanism som gör det möjligt för TSO:er (systemansvariga för överföringssystem) att förbättra samordningen av nät driften, leveranssäkerheten i ledningsnäten, gränsöverskridande elhandel och nät drift.

- Ökad insyn i verksamheten på energimarknaden.

Europeiska rådet underströk också behovet av att öka försörjningstryggheten i en anda av solidaritet mellan medlemsstaterna.

I sin resolution om framtidsutsikterna för den inre gas- och elmarknaden, som antogs den 10 juli 2007, uttryckte Europaparlamentet starkt politiskt stöd för en gemensam energipolitik, med tanke på att ett uppdelat ägande av överföringen är det effektivaste verktyget för att främja investeringar i infra-

struktur på ett icke-diskriminerande sätt och trygga ett rättvist nättillträde för nya aktörer och öppenhet på marknaden. Parlamentet efterlyste också åtgärder för att stärka samarbetet på EU-nivå mellan nationella tillsynsmyndigheter som ett sätt att främja ett mer europeiskt tillvägagångssätt för reglering i gränsöverskridande frågor.

2 Rättslig grund och föreskrivande förfarande

Förslaget baserar sig på artiklarna 47.2, 55 och 95 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen. Artiklarna utgör en allmän rättslig grund för godkännande av åtgärder som syftar till skapandet av en inre marknad för energi. I beslutsfattande följs det förfarande med kvalificerad majoritet och medbeslutande som har fastställts i artikel 251 i grundfördraget.

Vissa medlemsstater har framfört synpunkten att förslagen gällande åtskillnad av systemansvariga för överföringssystem beträffande ägandet och modellen med independent system operator (ISO) kränker ägandeskyddet för ägarna till de systemansvariga för överföringssystemen i större omfattning än vad som är behövligt för uppnåendet av målen. Enligt dessa medlemsstater strider förslaget till denna del mot proportionalitetsprincipen. Kommissionen har för sin del ansett att bestämmelserna är nödvändiga för att trygga de systemansvarigas oberoende. Detta är igen en förutsättning för en fungerande inre marknad för energi. Till denna del kan bedömas att osäkerhet är förknippad med den rättsliga grunden för förslaget.

Förslaget innehåller ändringsförslag som i stor utsträckning påverkar elmarknaden och elnäten. I synnerhet konsekvenserna av de ändringsförslag som ingår i bilaga A och gäller serviceprinciperna för eldistributionsnäten sträcker sig djupt in på de nationella marknaderna och nätsystemen. Förslaget kan dock inte anses strida mot subsidiaritetsprincipen, eftersom den inre marknaden för el baserar sig på nät som är förbundna med varandra och vars verksamhetsprinciper rätt långt måste harmoniseras för att en effektivt och jämlikt fungerande marknad ska kunna säkras.

I direktivet föreslås att genomförandebefogenheter överförs till kommissionen. I utövandet av genomförandebefogenheterna ska kommissionen biträdas av en kommitté. De åtgärder som har godkänts av kommissionen följer i huvudsak det föreskrivande förfarande med kontroll som avses i artikel 5a.1—4 och artikel 7 i beslut 1999/468/EG.

3 Förslagets huvudsakliga innehåll

Åtskillnad av överföringssystemet

I artikel 8 föreskrivs om åtskillnad beträffande ägandet av överföringssystem:

1. Medlemsstaterna ska se till att följande gäller:

a) Varje företag som äger ett överföringssystem ska agera som systemansvarig för överföringssystemet.

b) Samma person(er) får inte

i) direkt eller indirekt utöva kontroll över ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet, och direkt eller indirekt utöva kontroll, ha något intresse i eller utöva någon rättighet över en systemansvarig för överföringssystem eller ett överföringssystem eller

ii) direkt eller indirekt utöva kontroll över en systemansvarig för överföringssystem eller över ett överföringssystem, och direkt eller indirekt utöva kontroll, ha något intresse i eller utöva någon rättighet över ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet.

c) Samma person(er) får inte för en systemansvarig för överföringssystem eller ett överföringssystem utse ledamöter till styrelsen, tillsynsorganet eller organ som juridiskt företräder företaget, och direkt eller indirekt utöva kontroll, ha något intresse i eller utöva någon rättighet över ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet.

d) Samma person får inte i både ett företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet och en systemansvarig för överföringssystem eller ett överföringssystem vara ledamot i styrelsen, tillsynsorganet eller organ som juridiskt företräder företaget.

2. De intressen och rättigheter som avses i punkt 1b ska i synnerhet omfatta

- a) äganderätten till en del av kapitalet eller företagets tillgångar, eller
- b) rätten att rösta, eller
- c) befogenheten att utse ledamöter till styrelsen, tillsynsorganet eller organ som juridiskt företräder företaget, eller
- d) rätten till utdelning eller annan del av vinsten.

3. I punkt 1b ska begreppen "företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet", "systemansvarig för överföringssystem" och "överföringssystem" omfatta det som avses med dessa begrepp i Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 98/30/EG.

4. Medlemsstaterna får bevilja undantag från punkt 1b och c för en viss tid under förutsättning att den systemansvarige för överföringssystemet inte ingår i ett vertikalt integrerat företag.

5. Den skyldighet som avses i punkt 1a ska anses vara fullgjord då flera företag som äger överföringssystem har upprättat ett gemensamt företag som för de berörda överföringssystemen fungerar som systemansvarig för överföringssystem i flera medlemsstater. Inget annat företag får ingå i det gemensamma företaget såvida det inte har godkänts som oberoende systemansvarig i enlighet med artikel 10.

6. Medlemsstaterna ska se till att sådana kommersiellt känsliga uppgifter som avses i artikel 12 och som innehas av en systemansvarig för överföringssystemet som har ingått i ett vertikalt integrerat företag och personal hos en sådan systemansvarig för överföringssystemet inte överförs till företag som bedriver produktions- eller leveransverksamhet.

Tredjeländer

I artikel 8a föreskrivs om begränsningarna för aktörer från tredjeländer gällande inflytandet i företag som äger överföringssystem. Utan att det påverkar gemenskapens internationella åtaganden får inte överföringssystem och systemansvariga för överföringssystem kontrolleras av en eller flera personer från tredjeländ. Undantag från bestämmelsen får

medges till följd av gemenskapens avtal med ett eller flera tredjeländer.

Utnämning av och intyg för systemansvariga för överföringssystem

I artikel 8b föreskrivs heltäckande om utnämning och intyg för systemansvariga för överföringssystem och om förfarandena för att säkerställa att kraven i artiklarna 8 och 8a uppfylls.

De nationella tillsynsmyndigheterna ska kontrollera att de systemansvariga för överföringssystemet uppfyller kraven i artiklarna 8.1 och 8a. För att säkerställa att kraven uppfylls ska de inleda ett intygsförfarande efter anmälan från den systemansvarige för överföringssystemet, på eget initiativ eller på kommissionens begäran. Tillsynsmyndigheten ska anmäla beslutet om intyg för en systemansvarig för överföringssystemet till kommissionen, som kan begära att den berörda tillsynsmyndigheten ändrar eller återkallar sitt beslut om kommissionen anser att villkoren i artiklarna 8.1, 8a eller 8b.2 inte är uppfyllda. Tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut om att ändra eller återkalla beslutet om intyg inom fyra veckor. Kommissionen antar genom kommittéförfarande riktlinjer för intygsförfarandet.

Oberoende systemansvariga (ISO)

I artikel 10 föreskrivs om oberoende systemansvariga. Att utse en oberoende systemansvarig är ett alternativ till att utse en systemansvarig för överföringssystemet som är åtskild beträffande ägandet.

Om överföringssystemet tillhör ett vertikalt integrerat företag när detta direktiv träder i kraft får medlemsstaterna enligt punkt 1 bevilja undantag från artikel 8.1, förutsatt att en oberoende systemansvarig utses av medlemsstaten på förslag av överföringssystemets ägare och att kommissionen godkänner utnämningen. Vertikalt integrerade företag som äger ett överföringssystem får inte i något fall hindras från att vidta åtgärder i syfte att uppfylla villkoren i artikel 8.1.

Enligt punkt 2 får medlemsstaten endast godkänna och utse en oberoende systemansvarig om följande villkor är uppfyllda.

a) Den sökande visar att den uppfyller kraven i artikel 8.1 b—d.

b) Den sökande visar att den förfogar över nödvändiga ekonomiska, tekniska och personella resurser för att utföra sina uppgifter enligt artikel 9.

c) Den sökande förbinder sig att genomföra en tioårig utvecklingsplan för nätet som föreslagits av tillsynsmyndigheten.

d) Överföringssystemets ägare visar förmåga att fullgöra sina skyldigheter enligt punkt 6. I det avseendet ska ägaren tillhandahålla samtliga utkast till avtal med det sökande företaget och övriga relevanta enheter.

e) Den sökande visar förmåga att fullgöra sina skyldigheter enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1228/2003 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel, inbegripet samarbete mellan systemansvariga för överföringssystem på europeisk och regional nivå.

Enligt punkt 3 ska företag som av tillsynsmyndigheten intygas uppfylla villkoren i artiklarna 8a och 10.2 av medlemsstaterna godkännas och utnämnas till oberoende systemansvariga. Intygsförfarandet i artikel 8b ska tillämpas.

I punkt 4 föreskrivs om kommissionens befogenheter att utse en oberoende systemansvarig, om medlemsstaten inte på ett godkänt sätt har utsett en systemansvarig för överföringssystemet eller en oberoende systemansvarig. Om kommissionen har fattat ett beslut i enlighet med förfarandet i artikel 8b och konstaterar att tillsynsmyndigheten inte har genomfört dess beslut inom två månader ska den, inom sex månader, på förslag av byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter och efter att ha inhämtat synpunkter från ägaren av och den systemansvarige för överföringssystemet utse en oberoende systemansvarig för en period på fem år. Ägaren av överföringssystemet får när som helst och enligt förfarandet i artikel 10.1 för tillsynsmyndigheten föreslå att en ny oberoende systemansvarig utses.

Enligt punkt 5 ska de oberoende systemansvariga ansvara för att bevilja och förvalta tredje parts tillträde, inbegripet inkasseringen av avgifter för tillträde, överbelastningsavgifter och betalningar inom ramen för kompensationsmekanismen mellan systemansvariga

för överföringsnäten i enlighet med artikel 3 i förordning (EG) nr 1228/2003, samt att driva, underhålla och utveckla överföringssystemet och att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav genom investeringsplanering. Vid utvecklingen av nätet ska den oberoende systemansvarige ansvara för planering, uppförande och idriftsättning av den nya infrastrukturen. Överföringssystemets ägare får inte ansvara för att bevilja och förvalta tredje parts tillträde eller för investeringsplanering.

I punkt 6 föreskrivs om de skyldigheter som överföringssystemets ägare ska fullgöra, om en oberoende systemansvarig har utsetts.

Överföringssystemets ägare ska då fullgöra följande skyldigheter:

a) Erbjuda den oberoende systemansvarige det samarbete och stöd som krävs för att denne ska kunna utföra sina uppgifter, i synnerhet all relevant information.

b) Finansiera de investeringar som den oberoende systemansvarige har beslutat om och som godkänts av tillsynsmyndigheten, eller medge att finansieringen görs av någon berörd part, inklusive den oberoende systemansvarige. Finansieringsmetoden ska godkännas av tillsynsmyndigheten.

c) Stå för skadeståndsansvar i anslutning till nättillgångarna, med undantag av den del av ansvaret som avser den oberoende systemansvariges uppgifter.

d) Ge garantier för att underlätta finansieringen av utbyggnad av nätet, med undantag av sådana investeringar där denne, i enlighet med b, har medgivit att finansieringen görs av någon berörd part, inklusive den oberoende systemansvarige.

Åtskillnad av ägare till överföringssystem

I artikel 10a föreskrivs om åtskillnad av ägare till överföringssystem i en sådan situation då en oberoende systemansvarig har utsetts. Ägare till överföringssystem som ingår i vertikalt integrerade företag ska vara oberoende av annan verksamhet som inte rör överföring, åtminstone när det gäller juridisk form, organisation och beslutsfattande. Artikeln motsvarar direktivets nuvarande innehåll.

Kommersiellt känsliga uppgifters konfidentialitet

Artikel 12 i direktivet, som föreskriver om kommersiellt känsliga uppgifters konfidentialitet förslås ändras till att gälla även oberoende ägare av överföringssystem. Kommersiellt känsliga uppgifter ska inte få röjas för de delar av företaget som bedriver annan verksamhet. Överföringssystemets ägare och övriga delar av företaget får inte heller utnyttja gemensamma funktioner, med undantag av rent administrativa funktioner eller IT-funktioner

Distributionsnätens kommunikation och varumärkesprofilering

Det föreslås att artikel 15 om åtskillnad av systemansvariga kompletteras med bestämmelser om den systemansvariges resurser och program mot diskriminering. Det föreslås att i artikeln införs en bestämmelse om att vertikalt integrerade systemansvariga för distributionssystem i synnerhet inte i samband med kommunikation och varumärkesprofilering ska skapa förvirring vad gäller den separata identitet som leveransavdelningen i det integrerade företaget har. För kommissionen föreslås befogenhet att genom kommittéförfarande komplettera bestämmelserna i artikeln.

Nationella tillsynsmyndigheter

Det föreslås att i direktivet införs kapitel VIa om tillsynsmyndigheterna.

I artikel 22a föreskrivs om hur tillsynsmyndigheter utses och om deras oberoende. Enligt punkt 1 ska varje medlemsstat utse en nationell tillsynsmyndighet. I punkt 2 föreskrivs om tillsynsmyndighetens oberoende. Enligt punkt 3 ska medlemsstaterna för att bevara tillsynsmyndighetens oberoende ställa sig till

a) att tillsynsmyndigheten är en juridisk person, budgetmässigt oberoende och har tillräckliga personella och ekonomiska resurser för att kunna utföra sina uppgifter,

b) att tillsynsmyndighetens ledning utses för en fast mandatperiod på minst fem år, som inte kan förlängas, och att ledningen under denna period endast kan avsättas om den

inte längre uppfyller villkoren i denna artikel eller har gjort sig skyldig till allvarlig försummelse.

I artikel 22b föreskrivs om följande mål för tillsynsmyndighetens verksamhet:

a) Främja, i nära samarbete med byrån, andra medlemsstaters tillsynsmyndigheter och kommissionen, en konkurrenskraftig, säker och miljömässigt hållbar inre marknad för el i gemenskapen och ett verkligt öppnande av marknaden för samtliga konsumenter och leverantörer i gemenskapen.

b) Utveckla konkurrenskraftiga och väl fungerande regionala marknader inom gemenskapen för att de mål som avses i punkt a ska kunna uppnås.

c) Upphäva restriktioner för elhandeln mellan medlemsstater, utveckla den kapacitet för gränsöverskridande överföring som krävs för att tillgodose efterfrågan, förbättra integrationen av nationella marknader och möjliggöra ett fritt elflöde inom hela gemenskapen.

d) Säkerställa utvecklingen av säkra, pålitliga och effektiva system, förbättra energieffektiviteten, se till att systemen är lämpliga samt främja forskning och innovation i syfte att tillgodose efterfrågan och utvecklingen av innovativ förnybar teknik med låga koldioxidutsläpp, på både kort och lång sikt.

e) Säkerställa att nätoperatörer får de incitament som krävs, både på kort och lång sikt, för att öka näteffektiviteten och främja marknadsintegrationen.

f) Säkerställa att den inhemska marknaden fungerar effektivt och främja effektiv konkurrens i samarbete med de nationella konkurrensmyndigheterna.

I artikel 22c föreskrivs om tillsynsmyndighetens skyldigheter och befogenheter, vilka ska vara:

a) Säkerställa att systemansvariga för överförings- och distributionssystem samt, där det är relevant, systemägare, liksom elföretag fullgör sina skyldigheter enligt detta direktiv och övrig relevant gemenskapslagstiftning, inbegripet gränsöverskridande aspekter.

b) Samarbeta om gränsöverskridande frågor med tillsynsmyndigheten eller tillsynsmyndigheterna i de medlemsstaterna.

c) Följa och genomföra de beslut som fattats av byrån och av kommissionen.

d) Lämna in en årlig rapport om sin verksamhet och om hur dess skyldigheter har fullgjorts till de berörda myndigheterna i medlemsstaterna, byrån och kommissionen.

e) Förhindra korssubventionering inom verksamhetsgrenarna överföring, distribution och leverans.

f) Granska de investeringsplaner som de systemansvariga för överföringssystem utarbetar och i sin årsrapport presentera en bedömning av i vilken mån dessa investeringsplaner är förenliga med den Europatäckande tioåriga utvecklingsplan för nätet som avses i artikel 2c i förordning (EG) nr 1228/2003.

g) Övervaka nätens säkerhet och tillförlitlighet samt granska reglerna för nätens säkerhet och tillförlitlighet.

h) Övervaka graden av insyn och säkerställa att elföretagen fullgör sina skyldigheter vad gäller insyn.

i) Övervaka graden av marknadsöppnande och konkurrens på grossist- och slutkundsnivå, samt även elhandel, priser för hushållen, andel kunder som byter leverantör, andel kunder som får sina leveranser avstängda och hushållens klagomål i ett överenskommet format, samt tillsammans med konkurrensmyndigheterna övervaka eventuell snedvridning eller inskränkning av konkurrensen, och tillhandahålla relevant information, och göra de berörda konkurrensmyndigheterna uppmärksamma på relevanta fall.

j) Kontrollera den tid som överförings- och distributionsföretagen behöver för att genomföra sammanlänkningar och reparationer.

k) Utan att det påverkar andra nationella tillsynsmyndigheters behörighet, säkerställa en hög standard på de samhällsomfattande och allmännyttiga tjänsterna på elområdet, skydd för utsatta kunder, samt se till att de åtgärder för konsumentskydd som avses i bilaga A är effektiva.

l) Minst en gång per år offentliggöra rekommendationer om leveranstarriffernas överensstämmelse med artikel 3.

m) Säkerställa tillgången till förbrukningsuppgifter, tillämpningen av ett harmoniserat format för förbrukningsuppgifter och tillgången till uppgifter enligt punkt h i bilaga A.

n) Övervaka genomförandet av regler om uppgifter och skyldigheter för systemansva-

riga för överföringssystem och distributionsystem, leverantörer och kunder samt andra marknadsaktörer enligt förordning (EG) nr 1228/2003.

o) Övervaka investeringarna i produktionskapacitet med avseende på försörjningstryggheten.

I punkt 2 föreskrivs om tillsynsmyndighetens ytterligare uppgifter då en oberoende systemansvarig har utsetts enligt artikel 10.

Tillsynsmyndigheten ska då

a) övervaka att överföringssystemets ägare och den oberoende systemansvarige fullgör sina skyldigheter enligt denna artikel samt fastställa sanktioner då skyldigheterna inte fullgörs i enlighet med punkt 3d,

b) övervaka förhållanden och kommunikation mellan den oberoende systemansvarige och överföringssystemets ägare för att säkerställa att den oberoende systemansvarige fullgör sina skyldigheter, och framför allt godkänna avtal samt agera som tvistlösande myndighet mellan den oberoende systemansvarige och överföringssystemets ägare vid klagomål som lämnats av någondera parten i enlighet med punkt 7,

c) utan att det påverkar förfarandet enligt artikel 10.2 c, för den första tioåriga utvecklingsplanen för nätet, godkänna den investeringsplanering och den fleråriga utvecklingsplan för nätet som presenteras på en årlig basis av den oberoende systemansvarige,

d) se till att tariffer för tillträde till nät som tas ut av oberoende systemansvariga inkluderar en ersättning till nätägaren eller nätägarna som ger en adekvat ersättning för nättillgångarna samt för eventuella nyinvesteringar,

e) ha befogenhet att utföra inspektioner i lokaler som tillhör överföringssystemets ägare och de oberoende systemansvariga.

Enligt punkt 3 ska medlemsstaterna säkerställa att tillsynsmyndigheterna får befogenheter att kunna utföra de uppgifter som anges i punkterna 1 och 2 på ett effektivt och snabbt sätt. För detta ändamål ska tillsynsmyndigheten minst få befogenheter att

a) fatta bindande beslut om elföretag,

b) i samarbete med den nationella konkurrensmyndigheten göra undersökningar av hur elmarknaderna fungerar och, om inga överträdelser av konkurrensreglerna har begåtts,

besluta om lämpliga proportionella åtgärder som krävs för att främja en effektiv konkurrens och för att marknaden ska fungera på ett riktigt sätt, inbegripet virtuella kraftverk,

c) begära information från elföretagen som är relevant för att de ska kunna utföra sina uppgifter,

d) införa effektiva, lämpliga och avskräckande sanktioner för elföretag som inte fullgör sina skyldigheter enligt detta direktiv eller enligt beslut som fattats av tillsynsmyndigheten eller byrån,

e) göra erforderliga undersökningar och få befogenheter vad gäller instruktioner för tvistlösning enligt punkterna 7 och 8,

f) godkänna skyddsåtgärder enligt artikel 24.

Enligt punkt 4 ska tillsynsmyndigheterna ansvara för att, innan dessa träder i kraft, fastställa eller godkänna villkoren för

a) anslutning och tillträde till nationella nät, inklusive överförings- och distributions-tariffer; dessa tariffer ska utformas så att nödvändiga investeringar i näten kan göras som gör det möjligt att säkra nätens funktion,

b) tillhandahållande av balanstjänster.

Enligt punkt 5 ska tillsynsmyndigheterna när det gäller fastställande eller godkännande av tariffer säkerställa att nätoperatörer får de incitament som krävs, på både kort och lång sikt, för att öka effektiviteten, främja integrationen av marknaden och stödja forsknings-verksamhet på området.

Enligt punkt 6 ska tillsynsmyndigheterna ha befogenhet att vid behov begära att de systemansvariga för överförings- och distributionssystemen ändrar villkoren, inbegripet de tariffer som avses i denna artikel, för att säkerställa att de är proportionella och tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt.

I punkt 7 föreskrivs om klagomål till tillsynsmyndigheterna mot en systemansvarig för överförings- eller distributionssystemet och om behandlingstiderna för klagomålen.

I punkt 8 föreskrivs om klagomål mot tillsynsmyndighetens beslut.

Enligt punkt 9 ska medlemsstaterna inrätta lämpliga och effektiva system för reglering, kontroll och öppenhet för att förhindra missbruk av en dominerande ställning, särskilt om det är till konsumenternas nackdel, och underprissättning. Dessa system ska beakta

bestämmelserna i fördraget, särskilt artikel 82.

Enligt punkt 10 ska medlemsstaterna se till att administrativa åtgärder eller straffrättsliga förfaranden i enlighet med nationell lagstiftning vidtas mot ansvariga fysiska eller juridiska personer när sekretessbestämmelserna i detta direktiv inte har följts.

Enligt punkt 11 ska klagomål enligt punkterna 7 och 8 inte påverka rätten att överklaga enligt gemenskapslagstiftningen och den nationella lagstiftningen.

Enligt punkt 12 ska tillsynsmyndigheternas beslut motiveras.

Enligt punkt 13 ska medlemsstaterna se till att det finns mekanismer på nationell nivå som ger den part som berörs av tillsynsmyndighetens beslut rätt att överklaga till ett organ som är oberoende av de berörda parterna.

Enligt punkt 14 får kommissionen genom kommittéförfarande anta riktlinjer för tillsynsmyndigheternas utövande av de befogenheter som beskrivs i denna artikel.

Regelverk för gränsöverskridande frågor

I artikel 22d föreskrivs om regleringen av gränsöverskridande överföring. Enligt punkt 1 ska tillsynsmyndigheterna bedriva intensivt samarbete och bistå varandra och byrån med sådan information som krävs för att de ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt detta direktiv. Informationen ska vara sekretessbelagd. Enligt punkt 2 ska tillsynsmyndigheterna samarbeta åtminstone på regional nivå för att främja skapandet av fungerande arrangemang för att garantera en optimal näthantering, utveckla gemensamma elbörser och fördela gränsöverskridande kapacitet, liksom för att säkerställa en miniminivå på sammanlänkningskapaciteten inom regionen, så att en effektiv konkurrens kan utvecklas.

Enligt punkt 3 ska byrån besluta om regelverket för infrastruktur som förbinder minst två medlemsstater

a) på gemensam begäran av de behöriga tillsynsmyndigheterna, eller

b) om de behöriga tillsynsmyndigheterna inte har kunnat komma överens om regleringen inom sex månader från den dag då ärendet delgavs den sista av de tillsynsmyndigheter som ärendet hade delgivits.

Enligt punkt 4 får kommissionen genom kommittéförfarande anta riktlinjer om i vilken utsträckning tillsynsmyndigheterna måste samarbeta med varandra och med byrån, och om i vilka situationer byrån är behörig att besluta om regelverket för infrastruktur som förbinder minst två medlemsstater.

Överensstämmelse med riktlinjer

I artikel 22e föreskrivs om de nationella tillsynsmyndigheternas skyldighet att följa de riktlinjer som kommissionen har antagit.

Enligt artikeln får varje tillsynsmyndighet och kommissionen begära ett yttrande från byrån i frågan om ett beslut som fattats av en tillsynsmyndighet överensstämmer med kommissionens riktlinjer. Om den tillsynsmyndighet som har fattat beslutet inte följer byråns yttrande inom fyra månader från dagen för mottagandet ska byrån informera kommissionen. Anmälan kan också göras av en annan tillsynsmyndighet. Om kommissionen anser att tillsynsmyndighetens beslut ger anledning till allvarliga tvivel beträffande dess förenlighet med riktlinjerna, kan kommissionen vidta åtgärder för att ändra den nationella tillsynsmyndighetens beslut. Tillsynsmyndigheten ska följa kommissionens beslut att ändra eller återkalla beslutet inom två månader.

Kommissionen antar genom kommittéförfarande riktlinjer som i detalj beskriver förfarandet för tillämpningen av artikeln.

Bevaring av information

I artikel 22f föreskrivs om bevarande av information för myndigheterna. Enligt punkt 1 ska medlemsstaterna kräva att leveransföretag under minst fem år håller relevanta uppgifter om samtliga transaktioner gällande elleveransavtal och elderivat med grossister och systemansvariga för överföringssystemet tillgängliga för den nationella tillsynsmyndigheten, den nationella konkurrensmyndigheten och kommissionen. I punkt 2 föreskrivs om vad uppgifterna ska innehålla. Kommissionen kan genom kommittéförfarande anta riktlinjer för att säkerställa en enhetlig tillämpning av artikeln.

Regionalt samarbete

I den nya artikeln 5a föreskrivs om medlemsstaternas skyldighet att samarbeta i syfte att integrera marknaderna på regional nivå.

Kommitté

I den nya artikeln 27b föreskrivs om den kommitté som ska biträda kommissionen i antagandet av riktlinjerna (en kommitté som genomför det föreskrivande förfarandet med kontroll).

Bilaga A om konsumentskydd

Det föreslås att följande punkter läggs till bilaga A:

h) Tillgång till sina förbrukningsuppgifter och möjlighet att genom uttryckligt avtal och utan kostnad ge företag med ett leveransstillstånd tillgång till sina mätaruppgifter. Den part som ansvarar för hanteringen av uppgifterna är skyldig att lämna ut dessa uppgifter till företaget. Medlemsstaterna ska fastställa uppgifternas format och ett förfarande för leverantörer och konsumenter för att få tillgång till uppgifterna. Inga ytterligare kostnader ska åläggas konsumenten för denna tjänst.

i) Klar och tydlig information varje månad om den faktiska elförbrukningen och faktiska elkostnader. Inga ytterligare kostnader ska åläggas konsumenten för denna tjänst.

j) Möjlighet att byta leverantör när som helst under året, och kundens konto hos den tidigare leverantören ska ha reglerats senast en månad efter den sista leveransen från denna tidigare leverantör.

4 Behandlingsfaser

4.1 Nationell behandling

Handels- och industriministeriet bad i ett brev av den 28 september 2007 om utlåtan om förslaget av energi- och Euratomsektionen, som är underställd kommittén för EU-ärenden, av justitieministeriet, Konkurrensverket, Konsumentverket och aktörer inom energisektorn. Direktivförslaget be-

handlades på energi- och Euratomsektionens möte den 20 november 2007.

4.2 Behandlingen av förslaget i EU:s institutioner

Behandlingen av förslaget i rådets energi-arbetsgrupp har inletts. Om beredningen av direktivförslaget och andra samtidigt lämnade förslag till rättsakter om den inre marknaden för energi gavs en lägesrapport på energirådets möte den 3 december 2007. Kommissionen har som mål meddelat uppnående av samförstånd om de centrala punkterna i det inre marknadspaketet för energi fram till energirådets möte i juni 2008. Det är dock möjligt att tidtabellen inte håller, eftersom förslagen i det inre marknadspaketet för energi innehåller starka principiella menings-skiljaktigheter mellan medlemsstaterna.

5 Förslagets konsekvenser

5.1 Konsekvenser för den nationella lagstiftningen

Det gällande direktivet 2003/54/EG har genomförts genom elmarknadslagen (386/1995) och lagen om Energimarknadsverket (507/2000) och flera andra lagar och normer på lägre nivå. Om direktivet godkänns blir det nödvändigt att ändra elmarknadslagen och lagen om Energimarknadsverket.

Bestämmelserna om åtskillnad av systemansvariga för överföringssystem beträffande ägandet (artikel 8) och den alternativa ISO-modellen (artikel 10) kan innebära en så kraftig begränsning av systemansvariga Fingrid Ab:s två elproducerande ägares ställning att det finns skäl att undersöka om genomförandet av direktivförslaget till denna del förutsätter en lagstiftningsåtgärd i grundlagsordning.

Förslaget ingår i området för Ålands självstyrelse. Förslagets krav på inrättande av en nationell tillsynsmyndighet kan stå i konflikt med Ålands ställning som självstyrt område.

Om förslaget bör på grund om dessa omständigheter begäras grundlagsutskottets utlåtande.

5.2 Ekonomiska och övriga konsekvenser

Om bestämmelsen om åtskillnad av systemansvariga för överföringssystem beträffande ägandet i den form som kommissionen har föreslagit genomförs, innebär det att staten blir tvungen att förvärva Fortum Ab:s och Nordkraft Ab:s ägarandel på 50,2 procent i systemansvariga Fingrid Oyj. Detta genomförs antingen genom frivilligt köp eller tvångsinlösnings. Åtgärden skulle uppskattningsvis orsaka staten en kostnad på minst några hundra miljoner euro. Att exakt fastställa värdet på Fingrids aktier har inte i detta sammanhang varit möjligt, eftersom aktierna inte är föremål för offentlig handel.

Om elräkningar sändes till kunderna varje månad enligt förslaget, skulle det förutsätta att alla elförbrukningsställen i Finland utrustades med fjärravläsbara mätare. Kostnadseffekten av denna åtgärd uppskattas under en användningstid på 15 år uppgå till 675–1125 miljoner euro enligt nuvarande kostnadsinformation. Eftersom åtgärden enligt förslaget ska genomföras samtidigt inom hela EG-området, blir kostnaderna sannolikt ännu högre. Faktureringskostnaderna uppskattas öka med minst 10 miljoner euro per år. Som motvikt till användningen av fjärravläsbara mätare uppstår betydande kostnadsbesparingar för de systemansvariga för distributionssystemet och för kraftsystemet. Omfattningen av besparingarna är dock svår att uppskatta. En del systemansvariga har ansett det lönsamt att frivilligt övergå till fjärravläsbara mätare.

En ökning av Energimarknadsverkets uppgifter och en ökad reglering skulle medföra ytterligare kostnader för Energimarknadsverket samt för de elnätinnehavare som verket övervakar och andra elföretag.

En bättre fungerande inre marknad för el skulle som motvikt till kostnaderna också medföra kostnadsbesparingar för elanvändarna vid köp av el. Den ökade integrationen av de nordiska och centraleuropeiska grossistmarknaderna för el utjämnar prisskillnaderna mellan dessa marknader. Denna utveckling uppskattas i någon mån höja grossistpriset på el i de nordiska länderna, även om de föreslagna reformerna för att åstad-

komma en bättre fungerande inre marknad inte förverkligades. Förslagen gällande åtskillnad av ägandet beträffande överföringen och en effektivare reglering minskar dock denna effekt av marknadsintegrationen. Redan en liten förändring i detta avseende kompenserar på längre sikt de extra kostnader som motsvarande åtgärder skulle orsaka elanvändarna i Finland. Några exakta uppskattningar kan dock inte ges.

6 Statsrådets ståndpunkt

Allmän ståndpunkt

Finland understöder förslagens allmänna mål att få en bättre fungerande inre marknad för el. Förslagen gällande vissa delområden leder dock enligt Finlands mening till en onödigt långtgående reglering och överför i relation till förslagens mål onödigt mycket befogenheter från de nationella myndigheterna till kommissionen.

Finland överraskades av kommissionens förslag, som innehöll ett strängare förslag än tidigare om åtskillnad beträffande ägandet av överföringssystem och elproduktionsbolag. Finlands ståndpunkt är att åtskillnad beträffande ägandet i princip ska begränsas till vertikalt integrerade företag där en elproducent har bestämmande inflytande. Elproducenter och elförsäljare bör fortfarande kunna tillåtas minoritetsdelägarskap. Under behandlingen av förslaget bör säkerställas att staten även i fortsättningen kan vara ägare i såväl överföringsbolaget som elproduktions- och försäljningsföretaget. I Finland har den nuvarande modellen för överföringsbolag fungerat bra och i marknadens intresse: överföringsavgifterna hör till de lägsta i Europa, försörjningstryggheten är på toppnivå och det finländska nätet är det enda av de nordiska näten som saknar betydande flaskhalsar.

De åtskillnadsmodeller som kommissionen har föreslagit är svåra att tillämpa i Finland ifall producenterna motsätter sig, eftersom Finlands grundlag garanterar ett starkt skydd av privat egendom. ISO-modellen (independent system operator), som kommissionen presenterar som alternativ, medför motsvarande problem med äganderättsskyddet och dessutom verksamhetsrisker. Därför är ISO-

modellen som nationell lösning i praktiken utesluten i Finland.

Kommissionen har föreslagit att befogenheterna att reglera de nationella elmarknaderna och den inre marknaden för el ska stärkas

- genom att stärka de nationella tillsynsmyndigheternas självständighet,
- genom att fastställa allmänna mål för tillsynsmyndigheternas verksamhet,
- genom att harmonisera tillsynsmyndigheternas skyldigheter och befogenheter,
- genom att utvidga regleringsbefogenheterna genom kommissionens riktlinjer som antas med kommittéförfarande,
- genom att förutsätta och övervaka att tillsynsmyndigheterna följer kommissionens riktlinjer.

Förslaget innebär att behörigheten att fastställa de centrala spelreglerna för energimarknaden allt tydligare överförs från medlemsstaterna till kommissionen och EU.

Finland förhåller sig allmänt taget positivt till det nya regelverk som kommissionen har föreslagit. I förslaget har rollerna och uppgifterna för de olika aktörerna, såsom kommissionen, de nationella tillsynsmyndigheterna, byrån för samarbete mellan tillsynsmyndigheter och de systemansvariga för överföringssystem, i stort sett utarbetats på ett balanserat sätt och med respekt för rådets ställningstaganden. Finland betraktar det föreslagna nya regelverket som en helhet och anser att de olika aktörernas uppgifter ska granskas som en helhet. Finland har dock anmärkningar gällande detaljer i de bestämmelser som har föreslagits. Finland understöder inte att uppgifter av politisk natur ges till de nationella tillsynsmyndigheterna. I förslaget ingår tanken på en enda (single) nationell tillsynsmyndighet. I direktivet bör Ålands ställning som självstyrt område beaktas. Dessutom anser Finland att det är viktigt att även i fortsättningen utöver Energimarknadsverkets kompetens nationellt kunna utnyttja även andra nationella myndigheters (Konkurrensverket, Konsumentverket) kompetens och att det finns en naturlig arbetsfördelning mellan dessa, även om Energimarknadsverket för Finlands del ska sköta uppgifterna vid byrån för samarbete mellan tillsynsmyndigheter. Direktivet bör som ett al-

alternativ till fastställande av nätpriser också möjliggöra mer flexibla förfaranden för förhandsreglering.

Finland anser att om direktivet måste kompletteras med mer detaljerade normer, ska sådana på uppdrag av kommissionen antas efter kommittébehandling. Finland kan godkänna utgångspunkterna för förslaget till denna del. Finland anser dock att bemyndigandet för kommissionen att utfärda bestämmelser till vissa delar har utsträckts till sådana områden som hör till medlemsstaternas befogenheter eller som borde regleras uttömmande genom direktiv.

Åtskillnad av överföringssystemet

Finland anser det inte nödvändigt att kräva ett fullständigt förbud mot elproducenters och elförsäljares ägande i överföringssystemet i syfte att uppnå kommissionens mål. Statsrådet anser att elproducenternas och elförsäljarnas delägarskap i överföringsnätbolaget fortsättningsvis ska tillåtas i sådana fall då delägarskapet inte ger dessa ett bestämmande inflytande i överföringsnätbolagets beslutsfattande.

Kommissionens förslag är otydligt gällande till vilka delar staten samtidigt kan äga aktier i överföringsnätbolaget och i produktions- och försäljningsbolaget. Tillräckligt entydiga bestämmelser om det statliga ägandets godtagbarhet i vardera typen av företag bör införas i artikeln.

Tredjeländer

Finland understöder principen att på innehav som företag från tredjeländer har förvärvat i systemansvariga för överföringssystemet, tillämpas samma regler som på innehav som har förvärvats av företag i medlemsstaterna. Finland anser att reglerna i princip bör tillämpas även retroaktivt, eftersom medlemsstaternas företags innehav också granskas retroaktivt. Finland anser att skyddsklausulen gällande tredjeländers ägande i systemansvariga för överföringssystem i princip är förståelig. Finland kan vid behov godkänna klausulen, som förutsätter att ett internationellt avtal om en sådan placering ingås mellan målstaten, tredjelandet och gemenskapen.

Utnämning av och intyg för systemansvariga för överföringssystem

Finland godkänner kommissionens befohgenhet att undersöka att de nationella tillsynsmyndigheternas beslut om intyg följer gemensamma regler.

Oberoende systemansvariga (ISO)

För Finlands del finns inget behov av att större omfattning delta i fastställandet av innehållet i ISO-alternativet. Finland betraktar inte ISO som ett realistiskt alternativ för egen del men godkänner det som ett möjligt alternativt för medlemsstaterna. Finland anser att de strängare bestämmelserna om ISO inte bör utsträckas till de systemansvariga för överföringssystemen.

Finland anser att intygsförfarandet för ISO bör vara detsamma som för intygsförfarandet för systemansvariga för överföringssystem. Intygsförfarandet bör bygga på det förfarande som har föreslagits för systemansvariga för överföringssystem. Finland anser att kommissionen och byrån för samarbete mellan tillsynsmyndigheter inte bör ges befogenheter som innebär att den av medlemsstaten föreslagne systemansvarige för överföringssystemet förbigås eller att i stället för denne som sista alternativ utses en ISO på förslag av byrån. Den systemansvarige för överföringssystemet (och ISO) har i Finland till vissa delar myndighetsuppgifter.

Den artikel om åtskillnad av ägare till överföringssystem som hänför sig till ISO-alternativet motsvarar direktivets nuvarande innehåll. Finland kan godkänna förslaget till denna del.

Kommersiellt känsliga uppgifters konfidentialitet

Finland understöder förslagen till förbättring av skyddet för kommersiellt känsliga uppgifters konfidentialitet.

Distributionsnätens kommunikation och varumärkesprofilering

Det föreslås att i artikel 15 om vertikalt integrerade systemansvariga för distributions-

system införs en bestämmelse om att vertikalt integrerade systemansvariga för distributionssystem i samband med kommunikation och varumärkesprofilering inte ska skapa förvirring vad gäller den separata identitet som leveransavdelningen i det integrerade företaget har. Finland förhåller sig flexibelt till kompletteringen.

Nationella tillsynsmyndigheter

Finland anser att den nationella tillsynsmyndigheten ska vara oberoende. Tillsynsmyndigheten bör dock inte ha uppgifter av politisk natur. I direktivet bör Ålands ställning som självstyrt område beaktas. Finland anser att det är viktigt att man även i fortsättningen utöver Energimarknadsverkets kompetens nationellt kan utnyttja även andra nationella myndigheters (Konkurrensverket, Konsumentverket) kompetens och att det finns en naturlig arbetsfördelning mellan dessa, även om Energimarknadsverket för Finlands del sköter uppgifterna vid byrån för samarbete mellan tillsynsmyndigheter. Om tillsynsmyndighetens uppgifter, organiseringen av verksamheten och villkoren i tjänsteförhållandena för myndighetens personal bör enligt subsidiaritetsprincipen kunna beslutas på ett sätt som beaktar de nationella aspekterna och nationell praxis.

I artikel 22c.4 föreskrivs om tillsynsmyndigheternas fastställande eller godkännande av tariffer innan de tas i bruk. Finland anser att denna punkt i direktivet bör ändras så att den praxis som enligt nuvarande direktiv tillämpas i Finland, enligt vilken tillsynsmyndigheten i stället för priserna för tjänsten godkänner metodologin för beräkningen av tarifferna, även i fortsättningen uppfyller direktivets krav.

Regelverk för gränsöverskridande frågor

I fråga om reglering av gränsledningar föreslår kommissionen att byrån för samarbete mellan tillsynsmyndigheter för gränsledningarna beslutar om regelverket för gränsledningen om två nationella tillsynsmyndigheter inte når samförstånd om principerna för regleringen av gränsledningen. Finland godkänner de befogenheter som föreslås för by-

rån för samarbete mellan tillsynsmyndigheter i gränsöverskridande frågor. Finland anser dock att i artikeln ska fastställas detaljerat vilka frågor fastställandet av regelverket kan gälla.

Överensstämmelse med riktlinjer

I artikel 22e föreskrivs om de nationella tillsynsmyndigheternas skyldighet att följa de riktlinjer som kommissionen har antagit och det tillsynsförfarande som hänför sig till iakttagandet av riktlinjerna. Finland kan godkänna det föreslagna förfarandet.

Antagande av riktlinjer och kommittéförfarande

Finland anser att det bemyndigande att anta riktlinjer som i inre marknads paket har föreslagits kommissionen allmänt taget behövs för att garantera att den inre marknaden fungerar. Finland kan också godkänna att riktlinjer ges genom föreskrivande förfarande med kontroll. I direktivet har dock föreslagits befogenheter att anta riktlinjer på flera sådana punkter som enligt Finlands mening bör definieras på ett uttömmande sätt redan i själva direktivtexten.

Statsrådet anser att genom riktlinjer inte bör beslutas om skyldigheter att tillhandahålla allmännyttiga tjänster (artikel 3) eller om den nationella tillsynsmyndighetens (artikel 22c) och samarbetsbyråns (artikel 22d) uppgifter. Också om åtskillnaden av ägare till överföringssystem (artikel 10a) och distributionssystem (artikel 15) bör hellre föreskrivas uttömmande i själva direktivet. Vid behov kan Finland godkänna också andra lösningar som stämmer överens med Finlands mål.

Bevaring av information

I artikel 22f åläggs verksamhetsidkarna att bevara information för myndigheternas eventuella tillsynsåtgärder. Finland understöder förslaget till denna del.

Regionalt samarbete

I den nya artikeln 5a ska föreskrivas om medlemsstaternas skyldighet att samarbeta i

syfte att integrera marknaderna på regional nivå. Förslagen överlåter åt medlemsstaterna att komma överens om formerna för samarbetet. Finland understöder att aspekten regionalt samarbete lyfts fram i direktivet.

Bilaga A om konsumentskydd

I bilaga A föreslås ytterligare åtgärder gällande konsumentskydd, bl.a. regler om byte av försäljare och sändande av elräkningar till kunderna varje månad. Till denna del är förslagen svåra för Finland, eftersom de förutsätter övergång till fjärravläsning av mätarna för alla konsumenters vidkommande utan

tillräckiga övergångstider eller andra förbehåll. Till följd av obegränsad tillåtelse till byte av försäljare oberoende av årstid skulle man i Finland bli tvungen att avstå från avtal om allmän el och årstidsel som gäller tillsvidare. Finland anser att bestämmelser som leder till fjärravläsning av mätare inte bör godkännas utan en tillräcklig övergångstid och undantag för mindre användare. Stora samtida mätarinvesteringar inom hela EG bör undvikas. Genom dessa åtgärder undviks orimliga kostnader för tilläggsinvesteringar i fjärravläsbar mätarutrustning. I bestämmelserna om byte av minutförsäljare bör särdragen i de olika tariffstrukturerna beaktas.